

Sanasto	Kommentti	Vastaus
YDHV lakitiimi	Sanaston selkeyttä voidaan pitää tärkeänä erityisesti siksi, että suosituksen kohderyhmä on laaja ja siihen kuuluu myös muita kuin ravitsemusalan ammattilaisia. Jatkovalmistelussa olisi hyödyllistä: yksinkertaistaa osaa ravitsemustieteellisestä terminologiasta, lisätä käytännön esimerkkejä, sekä varmistaa, että keskeiset käsitteet ovat helposti ymmärrettäviä eri koulutus- ja kielitaustan omaaville perheille. Lisäksi voisi olla hyödyllistä sisällyttää sanastoon lyhyitä määritelmiä esimerkiksi: ultra-prosessoidusta ruoasta, kasviproteiineista, ravintotiheydestä, sekä kestäväen ruokavalion käsitteestä.	Suosituksen pääasiallinen kohderyhmä ovat perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset. Siksi suositusta ei ole kirjoitettu suoraan perheille vaan ammatilaisille, jotka käyttävät sitä työssään perheiden neuvonnassa. Ravintotiheys ja kasviproteiini lisätty sanastoon. Ultraprosessoitu ruoka käsite ei esiinny suosituksessa, siksi sitä ei lisätä sanastoon.
-	Hyvä, kattava, selkeä.	Kiitos palautteesta!
Ravitsemusasiantuntija/Pirkanmaan Voimia	Rivi 17, proteinuria. Voisiko olla selite? Ei ole välttämättä tuttu, jos ei terveydenhuollon koulutusta. Rivi 18 trombosytopenia, voisiko olla selite? Ei ole välttämättä tuttu, jos ei terveydenhuollon koulutusta.	Kiitos huomiosta, lisätty trombosytopenia ja proteinuria sanastoon ehdotuksen mukaisesti

Syömishäiriöliitto - SYL ry	s. 7 r. 14 ehdotus uudeksi muotoiluksi: Terveyttä edistävissä ruokasisutuksessa terveyttä edistävät vaihtoehdot kuten kasvikset, marjat ja hedelmät ovat näkyvillä ja helposti saatavilla, kun taas epäterveellisten tuotteiden, kuten *tähän jotain esimerkkejä, esim. runsaasti sokeria sisältävien tuotteiden* saatavuutta ja saavutettavuutta rajoitetaan. Yleisempiä huomioita sanastoon liittyen: Ylipainosta ja lihavuudesta puhutaan suosituksessa paljon, osin rinnakkaisina, osin erillisinä, eikä aina kovin loogisesti. Tarvitaanko määrittelyt sanastoon? Tarvitseeko eritellä ylipaino ja lihavuus vai voidaanko puhua vain jommasta kummasta? Samoin normaalipainoon viitataan tekstissä useaan kertaan ilman selityksiä. Olisiko korrektimpaa puhua esim. terveyttä edistävästä tai terveyttä tukevasta painosta? Tai	Kiitos kattavista huomioistanne. Ruokasisustus määritelmä poistettu sanastosta. Ylipaino ja lihavuus ovat käsitteinä erillisiä myös kansainvälisissä suosituksissa ja Käypä hoito -suosituksissa, joten niiden rinnakkainen käyttö on perusteltua. BMI-pohjainen luokittelu on ravitsemussuositusten vakiintunut viitekehys, ja rajoituksiin viitataan jo tekstissä.
--	--	---

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Terveystieteiden tutkimusyksikkö	Suosittelaa määrittelemään ”nuoret” Maailman terveysjärjestön mukaisesti 10–19-vuotiaiksi. Lisäksi suositellaan selittämään ”leikki-ikäinen”, ”taapero”, ”alakouluikäinen”, ”murrosikäinen”. Johdonmukaisuuden vuoksi suositellaan käyttämään ikäryhmien määrittelyssä ”varhaiskasvatusikäinen”, ”alakouluikäinen” sekä nuori. Suosittelaa, että liikuntaan liittyvät termit määritellään. Suosituksena, että liikunnan kuormittavuuden termeinä käytetään koko suosituksessa kevyt, kohtuukuormitteinen tai kohtuullinen sekä raskas Liikunnan Käypä hoito -suosituksen mukaan.	Määrittelemme tässä suosituksessa nuoret 12-18 -vuotiaiksi, joka on yhteneväinen suositus THL:n nuorten ravitsemustutkimuksen kohderyhmän ikämääritelmän kanssa. Lisätty määritelmät taapero ja leikki-ikäinen sanastoon. Liikunnan kuormittavuuden termistön (kevyt, kohtuukuormitteinen/kohtuullinen, raskas) yhdenmukaistaminen Liikunnan Käypä hoito -suosituksen kanssa on perusteltua ja tukee moniammatillista yhteistyötä. Kiinnitetään termistöön huomiota kautta käsikirjoituksen
Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry, HUS, Helsingin yliopisto	Ei kommentteja.	Kiitos palautteesta!

Suomen Kätilöliitto - Finlands Barnmorskeförbund ry	Suosituksen sanasto on kattava ja selkeä. Ehdotamme että sanastoon lisätään käsite "Imetyksen vertaistuki: imetyksen vertaistukemiseen koulutuksen saaneen vapaaehtoisen antama tuki". Tämä auttaa erottamaan terveydenhuollon ammattilaisten imetysohjauksen ja koulutettujen vapaaehtoisten tarjoaman vertaistuen ja selkeyttäisi suositustekstiä, jossa käytetään rinnakkain käsitteitä imetysohjaus, imetystuki, sosiaalinen verkosto ja järjestöjen tarjoama tuki.	Kiitos ehdotuksesta. Sanastoon on lisätty käsite 'Imetyksen vertaistuki' selkeyttämään terveydenhuollon ammattilaisten imetysohjauksen ja koulutettujen vapaaehtoisten tarjoaman tuen välistä eroa.
Itä-Suomen yliopisto	Erittäin kattava, kiitos! alfa-linoleenihappoon lähteeksi mantelit. linolihappoon kasviöljyjen luettelo, ilman sitä kookosöljyn lähdevaara!	Kiitos kommentista! Mantelit eivät ole sopiva alfa-linoleenihapon (ALA, n-3-rasvahappo) lähde, sillä ne sisältävät pääasiassa kertatyydyttymätöntä öljyhappoa ja linolihappoa. Linolihapon kasviöljylähteet on nyt listattu tekstissä. Kookosöljyn ongelmallisuus on huomioitu trooppisten öljyjen rajoittamissuosituksessa.

Elintarviketeollisuusliitto ry	s. 5, rivi 1 "Happohyökkäys" tulisi määritellä sanastossa, sillä sana esiintyy suosituksissa useasti: mitä se tarkoittaa ja miksi happohyökkäyksen keskeyttäminen on tärkeää. Suosituksissa esiintyy myös sanat "pikaruoka" ja "napostelu", jotka olisi hyvä määritellä sanastossa. Onko kaikki napostelu ei-suositeltavaa vrt. ilmaisu "turha napostelu"? Sanastossa on selitetty sana "nuoret", samoin olisi tarve selittää "lapset". s. 8, rivi 8 " Imeväinen saa syödäkseen ainoastaan äidinmaitoa, sekä tarvitsemansa lääkkeet ja vitamiinit". Virke tulee korjata muotoon:	Sanastoon lisätty 'happohyökkäys'. 'Lapset'-sana lisätty sanastoon. Täysimetyksen määritelmää ei muuteta, koska ei ole erityistä suositusta antaa täysimetetylle kivennäisaineita. Äidinmaidonkorviketta koskevaa lausetta ei muuteta, koska se sisältää jo ajan, jolloin sitä käytetään imeväisen ainoana ravintona. Täysjyväviljaa koskeva virke (s. 8, rivi 14) korjattu ehdotuksen mukaisesti. Ei määritellä pikaruokaa tai napostelua.
---------------------------------------	--	---

Imetyksen tuki ry	Ehdotettu lisäys: Lisätään sanastoon käsite "Imetyksen vertaistuki: imetyksen vertaistukemiseen koulutuksen saaneen vapaaehtoisen antama tuki". Perustelut: Määritelmä auttaa erottamaan terveydenhuollon ammattilaisten imetysohjauksen ja koulutettujen vapaaehtoisten tarjoaman vertaistuen. Tämä olisi hyödyllistä, koska tekstissä käytetään rinnakkain käsitteitä imetysohjaus, imetystuki, sosiaalinen verkosto ja järjestöjen tarjoama tuki. Ilman määrittelyä lukijalle voi jäädä epäselväksi, mitä vertaistuellä tarkoitetaan ja miten se suhteutuu neuvolan antamaan ohjaukseen. On myös tärkeää huomata, että imetyksen vertaistuellä tarkoitetaan tutkimuksissa ja käytännössä nimenomaan koulutettujen vapaaehtoisen tarjoamaan tukea, erotuksena muilta vanhemmilta ja lähipiiriltä saadusta tuesta, josta käytetään yleisesti termiä	Lisätty imetyksen vertaistuki sanastoon
Helsingin kaupunki, Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala, Terveysasemat ja sisätautien poliklinikka	Ei lausuttavaa.	Kiitos palautteesta!
ETM (ravitsemustiede). Lausunto pohjaa henkilökohtaisiin mielipiteisiin eli ei edusta työnantajani (Nutricia c/o Danone Oy:n) näkemyksiä.	Käsitteet oli selkeästi määritelty alussa.	Kiitos palautteesta!
fysioterapeutti, NDT/Bobath - seniorikouluttaja (Vauvat)	Kappaleen 6 sisältö käsittelee vauvaikäisen syömistä ja siten tekstikokonaisuudessa voisi käsitteenä käyttää sanaa "vauva" "lapsi" käsitteen sijasta.	Kiitos huomiosta, virhe korjattu.

Suomen ympäristökeskus (Syke)	Sivulla 13 (r. 13) mainittu ruokaturva tulisi määritellä sanastossa selkeyden varmistamiseksi. Sivulla 13 (r. 27) mainittu vesijalanjälki tulisi vastaavasti määritellä sanastossa. Ruokasisustus-käsitteen suhde vakiintuneeseen (kodin) ruokaympäristön käsitteeseen jää epäselväksi. Käsitteiden määrän rajaaminen tukee viestinnän selkeyttä, ja päällekkäisten käsitteiden käyttöä tulisi tarkastella kriittisesti.	Kiitos palautteesta. Ruokaturva ja vesijalanjäljen määritelmät on lisätty sanastoon. Poistettu ruokasisustus sanastosta.
Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry	-	Kiitos palautteesta!
Vegaaniliitto ry	s.5 rivi 30-31 Tässä kohtaa voisi olla selitettynä termi "Kasvipainotteinen ruokavalio". Termiä käytetään paljon suosituksissa, joten olisi hyvä avata, että se tarkoittaa ruokavaliota, jossa suurin osa proteiinin saannista on peräisin kasvikunnasta ja käytetään runsaasti kasvikunnan tuotteita. s.8 rivi 30-31: Vegaaniruokavalio "Vegaaniruokavalio Ruokavalio, joka sisältää yksinomaan kasvikunnan tuotteita." Korjaus: Ruokavalio, joka ei sisällä eläinkunnan tuotteita. Perustelut: Vegaaniruokavalioon kuuluu kaikki eliökunnat, paitsi eläinkunta. Ruokavalioon kuuluu kasvikunnan lisäksi mm. sienet, levät, mikrobivalmisteet jne. https://peda.net/p/antti.tuominen/kuvat/nimet%C3%B6n-019c/eli%C3%B6kunnat-jpg Määritelmä on oikein vegaaniruokavaliota käsittelevässä	Lisättyt määritelmä termille 'kasvipainotteinen ruokavalio' Vegaaniruokavalion määritelmää ei muuteta

WWF Suomi	Lisäysehdotus: Kasvipainotteiset ruokavaliot Ravitsemussuositusten mukaiset ruokavaliot ovat kasvipainotteisia eli sisältävät paljon kasviksia ja myös kasviproteiineja eli esimerkiksi palkokasveja. Osa pääruuista on kasvisruokaa ja/tai yhdistelmäruokaa, joka sisältää lihaa/kalaa ja kasviproteiinia.	Lisätty sanastoon Kasvipainotteiset ruokavaliot
Marttaliitto ry	Sanastossa on selitetty nuori, mutta johdonmukaisuuden tähden voisi selittää myös muut suosituksissa esiintyvät ikäryhmät.	Kiitos rakentavasta palautteesta. Lisätään lapsen määritelmä sanastoon.

Ravitsemusterapeuttien yhdistys ry	Alfalinoleenihappo: Vaikka pääasialliset lähteet kasviperäisiä, niin sanastossa ei voi määritellä pelkästään kasviperäiseksi. Jätettävä sana kasviperäinen pois. Selityksessä on, että toimii solukalvon rakennusaineena. Eli jos olisi pelkästään kasviperäinen, pitäisi lukea tässä kohtaa, että toimii kasvien solukalvojen rakennusaineena. Sanastossa olisi hyvä olla myös eikosapentaeenihapon määritelmä. Se esiintyy jo alfalinoleenihapon määritelmässä lyhenteenä, joten olisi hyvä selventää. Olisiko sanastossa hyvä määritellä myös trooppiset kasviöljyt, sillä tyydyttymättömän rasvan selityksen kohdalla viitataan ei-trooppisiin kasviöljyihin. Hienoa sanastossa oli viittaus tieteen termipankkiin.	Kommentti hyväksytään kolmelta osin: 1) Alfalinoleenihapon määritelmästä poistetaan 'kasviperäinen'-sana, koska se on harhaanjohtava – alfalinoleenihappo toimii solukalvon rakennusaineena kaikissa soluissa, ei vain kasvien soluissa. 2) Eikosapentaeenihapon (EPA) määritelmä lisätään sanastoon selkeyttämään alfalinoleenihapon määritelmässä esiintyvää lyhennettä. 3) Trooppisten kasviöljyjen määritelmä lisätään sanastoon, koska niihin viitataan useissa yhteyksissä tekstissä. Positiivinen palaute tieteen termipankin viittauksesta otetaan tyytyväisenä vastaan.
Syöpäjärjestöt	s. 5, rivi Alfalinoleenihapon kohdalla mainitaan DHA ja EPA, joista EPA ei ole selitetty. s. 5, rivi 24 alkaen: Hyte-työryhmä: .., jonka tehtävänä on ehkäistä ongelmia -> muotoon jonka tehtävänä on edistää terveyttä..	Korjattu ehdotuksen mukaisesti

Helsingin yliopisto, Lausunnon valmisteluun osallistuivat dosentti Liisa Korkalo, dosentti Riitta Freese, dosentti Suvi Itkonen, ETM Elina Kettunen, FM Venla Tili ja LL Topi Hovinen.	Sana kasviuoma (tai muu systemaattiseen käyttöön valittu sana) olisi hyvä määritellä sanastossa ja käyttää sitä tekstissä systemaattisesti. Nyt tekstistä löytyy useita muotoiluja, kuten: esim. s.20 Taulukko 2 Nestemäisten maitovalmisteiden ja vastaavien täydennettyjen kasvivalmisteiden käyttösuositukset s. 20 rivi 14 Täydennetyt kasvipohjaiset maitovalmisteiden tapaan käytettävät tuotteet (sisältääkö tämä myös kiinteät tuotteet?) s. 20 rivi 18 Kasvipohjaiset juomat sisältävät hiilihydraatteja vapaana sokerina... (ei kuitenkaan tarkoiteta mehuja tms.) s. 36 rivi 8 maitotuotteiden kaltaiset kasviperäiset tuotteet Täydennyssuosituksissa käytetään seuraavaa termiä: "Maidon sekä juotavien ja lusikoitavien maitovalmisteiden tapaan käytettävät kasvipohjaiset tuotteet"	Kiitos kattavasta terminologisesta palautteesta. Kommentti on perusteltu ja hyväksytään kokonaisuudessaan. Terminologian johdonmukaisuus on tärkeää sekä luettavuuden että tieteellisen tarkkuuden kannalta.
---	---	---

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Ravitsemustiimi ja Terveysterventiot-tiimi	s. 7, r. 20: Ruokaympäristö-käsite olisi hyvä harmonisoida Työaikaisen ruokasuosituksen määritelmän kanssa siten, että myös ekologisuus tulee huomioitua, eli: "Fyysiset, taloudelliset, poliittiset, sosiokulttuuriset ja ekologiset ympäristöt, mahdollisuudet ja olosuhteet, jotka vaikuttavat ruoanvalintaan ja ravitsemustilaan." s. 7, r. 10: "Ruokasisustus – Kodin ja muun ruokaympäristön fyysisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuus, joka määrittää ruokien ja juomien saatavuutta ja saavutettavuutta. Terveyttä edistävässä ruokasisutuksessa kasvikset, marjat ja hedelmät ovat näkyvillä ja helposti saatavilla, kun taas epäterveellisten tuotteiden saatavuutta ja saavutettavuutta rajoitetaan." Ruokasisustus-käsite ja sen määritelmä hämmentävät, koska ovat päällekkäisiä ruokaympäristö-käsitteen ja myös Työaikaisessa ruokailusuosituksessa määritellyn,	Ruokaympäristö-käsitteen määritelmää laajennetaan lisäämällä ekologinen ulottuvuus, jolloin se harmonisoidaan Työaikaisen ruokailusuosituksen kanssa. Ruokasisustus termi poistettu sanastosta.
Satakunnan ammattikorkeakoulu, Työikäisten ravitsemuksen tutkimuskärki	Sanasto on erittäin kattava ja tarpeellinen. Muutamat huomiot: s.8: täysjyväviljavalmisteen esim täysjyväpasta, lisää esimerkkejä? täysjyväpuurot (kaura, ruis, ohra, tattari...), täysjyvämurot, täysjyvämysliit s.8 Vegaaniruokavalio -> selitystä voisi täydentää (ei lihaa, kanaa, kalaa, maitotuotteita, kananmunaa, joskus myös hunaja, liivate yms. jätetään pois)	Kiitos rakentavista huomioista! Olemme lisänneet täysjyväviljavalmisteen esimerkkeihin täysjyväpuurot ja täysjyvämyslin esimerkkeihin. Vegaaniruokavalion määritelmää on täydennetty mainitsemaan, että ruokavaliossa ei käytetä lihaa, siipikarjaa, kalaa, maitotuotteita, kananmunaa eikä usein myöskään hunajaa tai liivateperäisiä ainesosia.

Suomen Terveystieteiden seura ry	Ei kommentoitavaa.	Kiitos palautteesta!
	s. 8 r. 5 pitäisikö transrasvakin määritellä sanastossa	Ehdotus hyväksytään. Transrasvahappo on aiheellista lisätä sanastoon, koska termiä käytetään useissa kohdissa dokumentissa ilman erillistä määritelmää.
Pirha	Ehdotettu korjaus kohtaan Turvaruoka: Terveystieteiden ammattilaisen määrittämä, määräaikainen erityisruokavalio päiväkodissa tai koulussa. Sen tarkoituksena on turvata lapsen energiansaanti ja vähentää ruokailun kuormitusta, kun lapsi ei pysty aistiherkkyiden tai muiden syiden vuoksi syömään tarjolla olevaa perusruokaa. Turvaruuiksi valitaan ruokapalveluiden tarjottavissa olevista vaihtoehtoista ruokia, joita lapsi syö, tyypillisesti esim. pasta ja kappalemaiset tuotteet kuten pinaattihukat tai kalapuit	Korjattu ehdotuksen mukaisesti